

Skriveopplæring - fra begynneropplæring til videre skriveopplæring

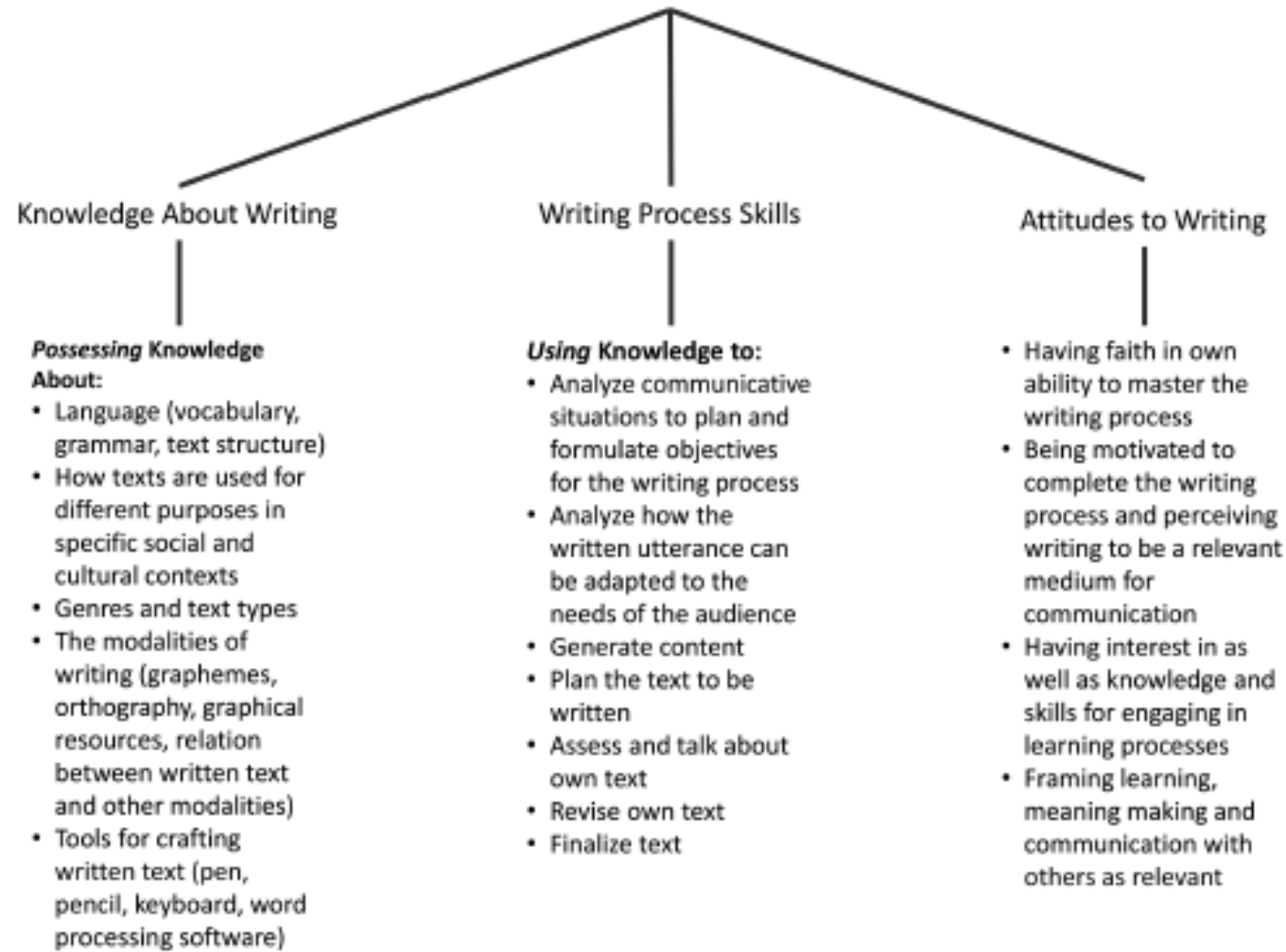
Arne Johannes Aasen, NTNU/ Skrivesenteret, tredje møte i Regjeringens lesekommissjon, 28. april 2026

Å lære seg å skrive

- Å lære seg å bruke skrift som et redskap for tenkning, kommunikasjon og deltakelse.
  - å mestre sammenhengen mellom lyd og bokstav
  - forme og stave ord
  - etter hvert bruke språklige strukturer og tekstlige konvensjoner for å uttrykke tanker, følelser, erfaringer og kunnskap i meningsfulle tekster for ulike formål og mottakere
- ➔ Å lære å skrive er en sosial og kulturell praksis: Skriveutvikling skjer i samspill med andre, gjennom utforskning, lek, modellering, respons og revisjon. Det handler ikke bare om korrekthet, men om å skape mening, prøve seg fram og bruke skriving til å lære, reflektere og delta i fellesskapet. (Graham 2018)

Writing Competence

Skar, G. B., & Aasen, A. J. (2021). [School writing in Norway: Fifteen years with writing as Key Competence](#). In J. V. Jeffery, J.V., & J. Parr, J. (Eds.). *International perspectives on writing curricula and development: A cross-case comparison* (pp. 192-216). London: Routledge.

Figure 10.1 Writing competence seen as three interrelated aspects: knowledge about writing, skills related to using that knowledge and attitudes playing a vital role in deciding what knowledge about writing to use

Skrivekompetanse

Kunnskap om skriving

Kunnskap:

- om språk (ordforråd, grammatikk, tekststruktur)
- om hvordan tekster anvendes for ulike formål i ulike sosiale og kulturelle sammenhenger
- om ulike sjangre/ teksttyper
- om skriftens modaliteter (skriftegn, ortografi, grafiske virkemidler/ layout, samspill mellom skrift og andre modaliteter)
- om skriveredskaper (blyant, penn, tastatur og programvare)

Prosedural kunnskap om skriving

Anvende kunnskap for å:

- analysere kommunikative situasjoner for å planlegge og å sette seg mål for skriveprosessen
- analysere hvordan ytringen kan tilpasses mottakere
- generere innhold
- planlegge teksten som skal skrives
- vurdere (og samtale om) egen tekst
- revidere egen tekst
- ferdigstille teksten (sjekke rettskriving, tilpasse layout)

Holdninger til skriving

- Å ha tro på egen evne til å mestre skriveprosessen
- Å være motivert for å gjennomføre skriveprosessen, og ha tro på muligheten for å kommunisere gjennom skrift
- Å ha vilje til å anvende kunnskap og ferdigheter for å lære
- Å være innstilt på å lære, kommunisere og samhandle med andre

Skriving gjennom skoleløpet (LK20)

Årstrinn 1-2, lære:

- å koble lyd og bokstav
- å skape mening med skrift (transkribere) alene og sammen med andre
- at skriving har formål som kan oppleves som subjektivt relevante

Årstrinn 3-4, lære

- rask og presis lyd-bokstav-kobling og håndskrift (automatisering)
- å lage stadig meir komplekse setninger/ avsnitt
- mottakerbevissthet
- å skrive sammenhengende tekster som beskriver, forteller og argumenterer

Årstrinn 5-7, lære

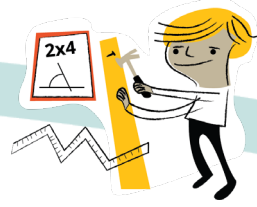
- å bruke skriving for å lære og utforske
- å skrive ut fra tekster som leses
- sjangre: skriving har ulike formål som preger og preges av form (bl.a. struktur) og innhold
- enkle strategier
- å motta respons (og revidere tekst) og gi respons

Årstrinn 8-10, lære

- å bruke skriving for å lære/tenke
- å argumentere, forklare og utforske faglige problemstillinger gjennom sjangre i fag
- å integrere og vurdere kilder kritisk
- å posisjonere seg faglig og subjektivt

Videregående, lære

- relevant skriving for å bli yrkes- og studieforberedt
- skrive analyserende, drøftende og problematiserende
- selvstendighet i skriveprosesser, f.eks. valg av strategier, sjanger og form
- bruk av kilder som del av faglig diskusjon

Sentrale prinsipper for god skriveopplæring

Årstrinn 1-2. lære:	Årstrinn 3-4. lære	Årstrinn 5-7. lære	Årstrinn 8-10. lære	Videregående, lære
- å kommunisere i skrift og muntlig	- å skape mening med skrift	- å skape mening med skrift	- å argumentere, forklare og	- å skrive
- å kommunisere i skrift og muntlig	- å skape mening med skrift	- å skape mening med skrift	- å argumentere, forklare og	- å skrive
- å kommunisere i skrift og muntlig	- å skape mening med skrift	- å skape mening med skrift	- å argumentere, forklare og	- å skrive
- å kommunisere i skrift og muntlig	- å skape mening med skrift	- å skape mening med skrift	- å argumentere, forklare og	- å skrive

Mening: skriving av tekster med formål og mottakere i skrivesituasjoner som oppleves som meningsfulle

Mestring: eleven får tilpasset støtte for å utvikle seg i skriving fra lærere og medelever og respons som gir opplevelse av mestring

Motivasjon: eleven opplever skriving som meningsfullt og opplever mestring som gir tro på at egen innsats gir utvikling

Medvirkning: elevene er medskapere i egen opplæring i lese-, skrive- og samtalefellesskap som engasjerer og gir dem handlingsrom som aktivt samhandlende og utforskende

Den første skriveopplæringa

- Skape tekster, skape mening – gjerne fra første skoleuke
- Lære bokstaver gjennom å utforske skriving, som regel fonologisk skriving for å forsterke fonem-grafem-kunnskapen (rettskriving kan vente) gjennom at de staver ordene de skriver
- Lære å skrive for hånd og tastatur
- Kombinere tegning og skriving
- Stor variasjon i skriveferdigheter blant elevene: behov for tilpasset støtte fra lærer
- Støtte gjennom bokstavlydhjelper og skriverammer
- Skrivefelleskap der elever skriver sammen, gjerne lekpregede skrivesituasjoner og ut fra felles opplevelser

Epikrise

Pasientens navn: Pikachu

Alder: 6 år

Høyde: 12 cm

Kjennetegn: Den er gul og rød

kode. Bakom er det to blå

Navn på foresatt: Johan Flyen Simonsen

Beskriv skade:

Har vondt på tungen og
hølen

Behandling:

Han må ta medisiner

Medisin (navn og hva den hjelper mot):

Medisinen heter P-
okeman medisin den
hjelper mot Vont i hule

Signatur behandler: Johan

Signatur overlege: Rina Vikham

(Skrivesenteret 2022)

Den andre skriveopplæringa

- Elevene skriver bør skrive tekster i mange forskjellige sjangre med ulike formål
  - Skrive kreativt og utforskende
  - Skrive for å lære i fagene (begreper, tilegne seg og anvende kunnskap, lære om tekster i seg selv)
- Elevene bør lære skrivestrategier for å generere innhold, strukturere og gjennomføre skriveprosessen

Den andre skriveopplæringa

1. Tydelig og eksplisitt undervisning i skriveprosessen

Elever på mellom- og ungdomstrinnet har stort utbytte av at læreren modellerer hele skriveprosessen:

- planlegging
- skriving av førsteutkast
- revisjon
- redigering

(Graham, Collins & Ciullo 2024)

2. Sjangerbasert skriveopplæring

God skriveopplæring tar utgangspunkt i at ulike tekster har ulike formål, strukturer og språklige trekk. Elevene trenger:

- eksplisitt undervisning i sjangerkjennetegn (f.eks. argumenterende, fortellende, forklarende)
- arbeid med modelltekster (både sterke og svake)
- felles kriterier og normer for kvalitet

(Traga Philippakos, Rocconi & MacArthur 2026)

3. Strategiundervisning og selvregulering

God skriveopplæring lærer elevene *hvordan* de skal skrive, ikke bare *hva* de skal skrive. Dette inkluderer:

- konkrete strategier for idéutvikling og struktur
- bruk av skriverammer
- målsetting, egenvurdering og refleksjon

Særlig viktig er opplæring i selvregulering, slik at elevene etter hvert kan styre egen skriveprosess mer selvstendig.

Graham, Collins & Ciullo (2024)

4. Gradvis progresjon og gjentakelse over tid

God skriveopplæring skjer over tid, ikke som enkeltstående prosjekter:

- sjangre introduseres, repeteres og videreutvikles
- kravene økes gradvis (for eksempel ved først å skrive uten kilder, senere med kilder)
- elevene får flere sykluser med skriving, tilbakemelding og forbedring

Skriveutvikling er ikke «legoklossbygging» – skriveprestasjonene til elever vil variere fra skrivesituasjon til skrivesituasjon

Graham, Collins & Ciullo (2024)

5. Strukturert arbeid med respons og revisjon

Elevene bør få:

- eksplisitt opplæring i «kameratrespons»
- tydelige vurderingskriterier
- støtte i å bruke respons aktivt til å forbedre tekstene sine

Når elevene lærer å vurdere både egne og andres tekster, styrkes både tekstforståelse og skriveferdigheter.

(Traga Philippakos, Rocconi & MacArthur 2026)

6. Sammenheng mellom skriving og lesing – med god støtte

Å skrive med utgangspunkt i tekster (kilder) er viktig, men krevende. God praksis:

- introduserer skriving uten kilder først
- legger deretter til lesing, notatteknikk og enkel kildebruk
- gir mye stillas og veiledning

Forskning viser at skrivekvaliteten øker når lesing og skriving integreres, men også at motivasjon og mestringstro kan falle hvis kravene økes for raskt. Dette krever ekstra pedagogisk oppmerksomhet.

7. Oppmerksomhet på motivasjon og mestring

God skriveopplæring handler ikke bare om resultater, men også om elevenes:

- skriveglede
- trygghet
- opplevelse av mestring og framgang

Lærere bør eksplisitt synliggjøre elevenes framgang og arbeide bevisst med positive skriveopplevelser, særlig når oppgavene blir mer komplekse.

(Graham 2018; Graham, Collins & Ciullo 2024)

Utfordringer med skriving i norsk skole

- Vi vet for lite om skriveopplæring i norsk skole
    - Hvor mye skriveopplæring får elevene?
    - Hva slags skriveopplæring får elevene?
    - Får elevene skriveopplæring som støtter dem i læring i fag og utvikling av leseferdigheter?
  - Erfaringsbasert inntrykk: det er en enorm variasjon i norsk skole når det gjelder omfang og kvalitet på den skriveopplæringa elevene får. Elevene skriver for lite og det er lite systematikk i skriveopplæringa. Noen elever får knapt opplæring i skriving.
-

- Fører «lesekrisa» til at skoler glemmer skriving og skriveopplæring? I så fall gir det utfordringer:
  - Elevers skriveferdigheter **predikerer** leseferdigheter.
  - Mer skriving **forbedrer** leseforståelse.
  - Undervisning i skriving **øker** elevenes leseferdigheter.
  - Å skrive om tekst (notater, svar, oppsummeringer) **styrker** leseforståelsen betydelig.
- AI kan generere tekst, men kan **ikke erstatte funksjoner som personlig uttrykk, terapeutisk skriving, kreativ utforskning eller læringseffektene av å skrive selv**

(Kim & Zagata, 2024; Graham, Olson, Baker, T. et al., 2025; Graham, Skar & Myhill, 2026)

Litteratur

Gerde, H.K., Bingham, G.E. & Wasik, B.A. Writing in Early Childhood Classrooms: Guidance for Best Practices. *Early Childhood Education Journal* 40(6) 351-359 (2012). <https://doi.org/10.1007/s10643-012-0531-z>

Graham, S. (2018). A Revised Writer(s)-Within-Community Model of Writing, *Educational Psychologist*, 53:4, 258-279, DOI: 10.1080/00461520.2018.1481406

Graham, S., Collins, A. A., & Ciullo, S. (2024). Evidence-based recommendations for teaching writing. *Education 3-13*, 52(7), 979–992. <https://doi.org/10.1080/03004279.2024.2357893>

Graham, S., Olson, C., Baker, T. *et al.* (2025). The future of writing instruction and research at the secondary level: recommendations from the WRITE Center summit. *Reading and Writing*. <https://doi.org/10.1007/s11145-025-10727-8>

Graham, S., Skar, G.B. & Myhill, D. (2026) Why Writing?, *Scientific Studies of Reading*, 30:2, 95-104, DOI: 10.1080/10888438.2026.2614774

Kim, Y.-S.G. and Zagata, E. (2024), Enhancing Reading and Writing Skills through Systematically Integrated Instruction. *Read Teach*, 77: 787-799. <https://doi.org/10.1002/trtr.2307>

Skrivesenteret (2022). Bamsesykehus. <https://skrivesenteret.no/ressurs/bamsesykehus/>

Traga Philippakos, Z. A., Rocconi, L. M., & Macarthur, C. A. (2026). Yearlong Genre-Based Writing Instruction in the Middle Grades: An Investigation of Writing and Self-Efficacy. *Education Sciences*, 16(4), 603. <https://doi.org/10.3390/educsci16040603>

Udir (2020). Læreplaner i fag, <https://sokeresultat.udir.no/finn-lareplan.html?fltypefiltermulti=Kunnskapsl%C3%B8ftet%202020&filtervalues=all>.